

Prawo a moralność

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Stanowisko w sprawie reform politycznych*, 1989 r., dostępny w internecie: okragly-stol.pl [dostęp 15.09.2020 r.].
- Źródło: Krystian Chołaszczynski, *Afrykański model autorytaryzmu – Zimbabwe czasów Roberta Mugabe*, 30.12.2011 r., dostępny w internecie: geopolityka.net [dostęp 15.09.2020 r.].
- Źródło: oprac. własne.
- Źródło: *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 5.09.2020 r.].

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W codziennym życiu często spotykamy się zarówno z pojęciami prawa, jak i moralności. Słowa te często dla różnych osób znaczą zupełnie coś innego, ale oba bardzo mocno działają na poszczególne jednostki i całe społeczeństwa. Prawo i moralność tak naprawdę są ze sobą nierozzerwalnie związane i przenikają się wzajemnie, dlatego ważne jest, aby poznać zależności między tymi sferami.

Twoje cele

- Przeanalizujesz, czym są normy moralne.
- Scharakteryzujesz różnice między prawem a moralnością.
- Wyjaśnisz pojęcia: *prawo* i *polityka*.
- Porównasz konflikt i kompromis polityczny.

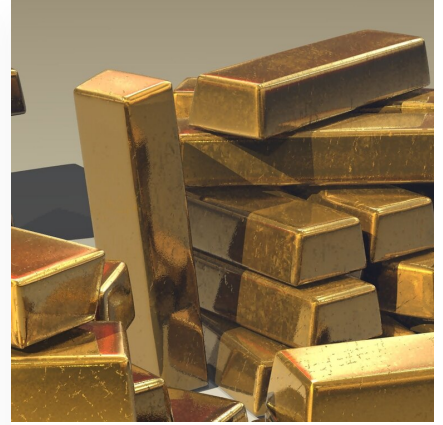
Dla zainteresowanych

**System prawny i system
moralny – czy coś je
łączy?**

**Polityka a moralność –
z historii myśli politycznej**

**Czy to cnotliwie być
bogatym, czyli
o dylematach moralnych**

Przeczytaj

Prawo

Istnieją różne definicje prawa. Jedna z nich mówi, że jest to zespół norm ustanowionych albo usankcjonowanych przez państwo i zabezpieczonych aparatem przymusu państwowego, o które określają postępowanie ludzi.

Jest wiele sposobów, na które można skategoryzować prawo, między innymi funkcjonuje podział na:

- prawo pozytywne – stanowione przez ludzi (państwo);
- prawo natury – obowiązujące niezależnie od woli ludzi, tylko odkrywane przez człowieka.

Prawo pełni różne funkcje. Przede wszystkim jest regulatorem życia społecznego, pełni rolę ochronną i stabilizacyjną. Realizuje też funkcję wychowawczą, przez wyrabianie odpowiednich nawyków u obywateli, dzięki czemu zachowania społeczne są bardziej przewidywalne. Zapewnia też poczucie sprawiedliwości społecznej, ponieważ daje równość szans i możliwości życiowych, gwarantując swoją bezstronność i obiektywność wobec obywateli i innych podmiotów prawa. Umożliwia dochodzenie praw obywatelskich i praw człowieka oraz zapewnienia wolności. Prawo zapewnia spokój, bezpieczne funkcjonowanie całego społeczeństwa i ułatwia osiągnięcie dążeń życiowych obywateli. Ma gwarantować równe i sprawiedliwe traktowanie wszystkich ludzi oraz umożliwiać im dochodzenie roszczeń przez stwarzanie warunków do rozstrzygania sporów.

Podaj przykład normy prawnej zawartej zarówno w prawie pozytywnym, jak i w prawie natury.

Normy moralne

Równie ważną rolę jak normy prawne w życiu codziennym odgrywają normy moralne. Moralność jest ukształtowanym w długotrwałym procesie rozwoju społeczeństwa zespołem uznanych norm i zasad postępowania, według których określone zachowania oceniane są jako dobre lub złe. Normy moralne pozwalają oceniać zachowanie człowieka względem innego człowieka, społeczeństwa lub państwa. Moralność preferuje zachowania pożądane, twórcze i wpływające na poprawne współżycie ludzi, a potępia zachowania destrukcyjne, które zagrażają współżyciu społecznemu. Na kształt takich norm mają wpływ różne

okoliczności i elementy. Zaliczamy do nich np. epokę, w której człowiek żyje, stosunki społeczne, zasady i wierzenia religijne, tradycje narodowe i wiele innych. Mogą one podlegać zmianom, ale w każdym społeczeństwie istnieje pewien zespół norm moralnych wspólnych dla całego społeczeństwa. Są to elementarne normy moralne, uniwersalne i akceptowane przez wszystkich. Nie są one sankcjonowane przez państwo; o ich przestrzeganiu decyduje po prostu wybór poszczególnych ludzi. Postępowanie zgodnie z nimi powoduje zazwyczaj dobre samopoczucie (np. wskutek uznania innych czy lepszej samooceny), zaś postępowanie przeciwne wiąże się z negatywnymi konsekwencjami, na przykład w postaci poczucia winy lub potępienia społecznego.

Podaj, jakie znaczenie dla przestrzegania norm moralnych ma religia.

Różnice między prawem a moralnością

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wskaż przykład konfliktu między prawem i moralnością.

Polityka

Politykę również można definiować na wiele sposobów.

Arystoteles twierdził, że polityka to rodzaj sztuki rządzenia państwem, której celem jest dobro wspólne. W starożytności i średniowieczu dominujący był nurt idealizujący politykę i polityków oraz wywodzący jej źródła z praw natury albo woli sił nadprzyrodzonych; takie podejście usprawiedliwiałało nierównoprawne podziały na uprzywilejowanych rządzących i podporządkowanych ich interesom poddanych.

W czasach nowożytnych funkcjonuje wiele ujęć polityki. Podstawą nowożytnych definicji polityki są teorie [Maxa Webera](#), który twierdził, że polityka to dążenie do udziału we władzy lub do wywierania wpływu na podział władzy, czy to między państwami, czy też w obrębie państwa, między grupami ludzi, jakie to państwo tworzą. Definicja ta jest uniwersalna i zawiera dwa wymiary polityki, tj. wewnętrzny (wewnątrzpaństwowy) i zewnętrzny (międzypaństwowy). Obecnie warto ją uzupełnić o stosunki państw narodowych z organizacjami międzynarodowymi oraz o stosunki między tymi organizacjami

i w ich obrębie. W amerykańskiej doktrynie aktualnie najbardziej popularne jest definiowanie polityki jako sztuki zdobywania władzy.

Przedstaw własną propozycję definicji polityki.

Konflikt polityczny

Konflikt polityczny to walka między podmiotami polityki, np. partiami politycznymi, ośrodkami władzy czy państwami, która wynika ze sprzecznych interesów i wykluczających się celów.

Konflikty polityczne mają swoją genezę w momencie uświadomienia sobie przez podmioty polityki istnienia sprzeczności oraz faktu, że zaspokojenie dążeń jednego z tych podmiotów może się odbywać tylko kosztem drugiego.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Najostrzejsze konflikty mają charakter narodowościowy, rasowy, religijny i niepodległościowy. Często prowadzą też do destabilizacji życia politycznego, a w skrajnych przypadkach – do rozpadu państwa. Niektóre kraje, aby zabezpieczyć się przed taką ewentualnością, wprowadzają określone rozwiązania do swoich konstytucji (np. możliwość wprowadzenia stanu wyjątkowego).

Przykładem ostrego konfliktu politycznego o charakterze międzynarodowym, który obecnie rozgrywa się na wielu obszarach, jest rywalizacja USA i Chin. Relacje między tymi państwami są bliskie zerwania. Prezydent USA Donald Trump wielokrotnie obwiniał Chiny o wybuch i rozprzestrzenianie się epidemii koronawirusa (2020 r.), a także o szpiegostwo i kradzież własności intelektualnej. W konsekwencji podjął też decyzję o zamknięciu chińskiego konsulatu w Houston. W ramach odwetu Chiny nakazały amerykańskim dyplomatom opuszczenie konsulatu w mieście Chengdu. Oba państwa rywalizują też ze sobą w dziedzinie handlu.

Zastanów się, czy społeczeństwa mogą funkcjonować bez konfliktów politycznych.

Kompromis polityczny

Rozwiązaniem sytuacji konfliktu politycznego jest dążenie do **konsensusu**, wymagającego od stron konfliktu wzajemnych ustępstw. Mówimy wówczas o kompromisie, który jest uzależniony od kultury politycznej, charakteru i podłoża konfliktu. Kompromis jest metodą rozwiązywania konfliktu oznaczającą wspólne i akceptowalne stanowisko stron. Nie jest on optymalnym rozwiązaniem konfliktu, ponieważ oznacza konieczność rezygnacji z części interesów przez każdą ze stron, ale pozwala opanować spór.

Przykładem kompromisu politycznego jest osiągnięcie w 2013 r. przez Radę UE (ministrów rolnictwa), Parlament Europejski i Komisję Europejską porozumienia politycznego w sprawie reformy wspólnej polityki rolnej. Porozumienie dotyczy rozporządzeń, które w latach 2014–2020 regulują funkcjonowanie wspólnej polityki rolnej w zakresie płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, wspólnej organizacji rynków rolnych oraz finansowania, zarządzania i monitorowania wspólnej polityki rolnej.

Rozważ, dlaczego współpraca jest korzystniejszym sposobem rozwiązania konfliktu niż kompromis.

Słownik

konsensus

porozumienie osiągnięte w wyniku dyskusji i kompromisu

Max Weber

(1864–1920); niemiecki socjolog, filozof, prawnik i ekonomista

Gra interaktywna

Polecenie 1

Zagraj w grę i wykonaj ćwiczenia.

Test

Sprawdź swoją wiedzę dotyczącą prawa i moralności

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Ćwiczenie 1

Wskaż, jak powinien się zachować obywatel w przypadku konfliktu normy prawnej z normą moralną.

Ćwiczenie 2

Podaj przykład współczesnego konfliktu na polskiej scenie politycznej.

Ćwiczenie 3

Zastanów się, jakie konsekwencje wynikają z nierozwiązanego konfliktu politycznego.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, w jaki sposób jest zabezpieczone wykonanie ustanowionego lub usankcjonowanego przez państwo prawa.

☐ aparat przymusu państwowego

☐ nacisk środowisk artystycznych

☐ aktywność mediów publicznych

☐ perswazja władz kościelnych

Ćwiczenie 2

Podaj, co powoduje, że normy moralne są przestrzegane.

Zaznacz odpowiedź najbliższą twojej. Przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 3

Dopasuj kategorię do normy.

norma prawna

zazdrość

życzliwość wobec ludzi

zabójstwo człowieka

norma moralna

zawarcie umowy najmu

Ćwiczenie 4

Wskaż, między którymi podmiotami może dojść do konfliktu politycznego.

podmioty	konflikt polityczny	inny rodzaj konfliktu
partie polityczne	☐	☐
państwa	☐	☐
członkowie załogi pracowniczej	☐	☐
ośrodki władzy	☐	☐

Ćwiczenie 5

Przeanalizuj przedstawioną sytuację i wykonaj polecenie.

W wyniku bójki między rodzeństwem jeden z małoletnich braci doznał obrażeń ciała w postaci wybitego zęba. Reakcją rodziców było ukaranie obu – pozbawienie synów kieszonkowego przez dwa miesiące i zakaz oglądania telewizji przez miesiąc.

Źródło: oprac. własne.

Podaj, jakimi normami – prawnymi czy moralnymi – kierowali się w swoim postępowaniu rodzice. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

“ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny

Art. 659

§ 1. Przez umowę najmu wynajmujący zobowiązuje się oddać najemcy rzecz do używania przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu umówiony czynsz.

§ 2. Czynsz może być oznaczony w pieniądzach lub w świadczeniach innego rodzaju.

Źródło: *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 5.09.2020 r.].

Wskaż, z jakim prawem mamy do czynienia we wskazanym przepisie: z prawem pozytywnym czy z prawem natury. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Krystian Chołaszczyński

Afrykański model autorytaryzmu – Zimbabwe czasów Roberta Mugabe

29 marca 2008 roku, w Zimbabwe miały miejsce wybory prezydenckie, parlamentarne i municypalne. Większość analityków mówiło wprost, że nigdy sytuacja nie była tak niepewna, jeśli chodzi o wyniki, co mogło sugerować, że po 21 latach urząd prezydenta straci Robert Mugabe. Jego pozycję dodatkowo komplikował fakt, że w wyborach startował jego dawny przyjaciel i były minister finansów, Simba Makoni, którego znawcy tematu określają jako lewicowego populistę, lecz od początku nie miał zbyt wielu szans. Sytuacja zaczęła dodatkowo się komplikować. Dość szybko ogłoszono wyniki wyborów parlamentarnych i municypalnych, które dały nieznaczne zwycięstwo opozycyjnemu Ruchowi na Rzecz Demokratycznej Zmiany (MDC) Morgana Tsvangirai. Jednakże wyniki wyborów prezydenckich nie ogłoszono od razu. Proprezydencki Afrykański Narodowy Związek Zimbabwe – Front Patriotyczny (ZANU-PF), zgłosił blisko 22 skargi, co wymagały ciągłego i ponownego przeliczania głosów.

Sprawę dodatkowo pogarszały kwestie niedokończonej reformy rolnej i niepotwierdzone ataki prorządowych bojówek na domy białych farmerów (opozycja podaje około 60 takich przypadków). Innym problemem stał się chiński statek „An Yue Jiang” z 77 tonami broni i amunicji, które osobiście zamówił Robert Mugabe (kwiecień 2008). Od razu zaczęto łączyć to z wzrastającymi represjami w samym Zimbabwe, gdzie według opozycji miało do 21 kwietnia zginąć około 10 zwolenników MDC, pół tysiąca zostało pobitych, a drugie tyle trafiło do więzień. Według nieoficjalnych informacji, w mieście Murewa,

zimbabweński minister zdrowia miał wyjść na ulice, gdzie właśnie odbywał się meeting zwolenników opozycji i kałasznikowem zagroził, że zabije wszystkich, jeśli nie poprą prezydenta Mugabe.

Źródło: Krystian Chołaszczyński, *Afrykański model autorytaryzmu – Zimbabwe czasów Roberta Mugabe*, 30.12.2011 r., dostępny w internecie: geopolityka.net [dostęp 15.09.2020 r.].

Podaj konsekwencje konfliktu politycznego opisanego w przytoczonym przykładzie.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ *Stanowisko w sprawie reform politycznych* ”

Po latach kryzysu gospodarczego i konfliktów politycznych Polska stoi przed wielkim zagrożeniem, ale i wielką szansą. Realna jest groźba pogłębiania się kryzysu, jednakże istnieje szansa jego przezwyciężenia przez radykalną reformę państwa i równoczesną przebudowę systemu gospodarczego. W obronie przed kryzysem i w działaniach na rzecz reform Polacy mogą i powinni się porozumieć.

Polityczny kompromis różnych sił, wśród których są zarówno takie, które kierują się ideami demokratycznie pojmowanego socjalizmu, jak i takie, które czerpią inspirację z chrześcijaństwa, z dorobku ideowego „Solidarności”, ruchu ludowego i z innych źródeł i tradycji ideowych, pozwoli urzeczywistniać wspólny cel: niepodległą, suwerenną, bezpieczną równoprawnymi sojuszami, demokratyczną i silną gospodarczo Polskę.

Podstawą porozumienia są zasady przyszłego systemu politycznego wyływające z niezbywalnego prawa obywateli do życia w państwie, które w pełni urzeczywistnia suwerenność narodu.

Oznacza to:

- pluralizm polityczny, znajdujący swój wyraz przede wszystkim w prawie do swobodnego zrzeszania się w ramach demokratycznego ładu konstytucyjnego w organizacjach politycznych, społecznych i zawodowych;
- wolność słowa, w tym stwarzania realnych możliwości dostępu do wszystkich rodzajów środków przekazu różnorodnym siłom politycznym;
- demokratyczny tryb powoływania wszystkich przedstawicieli organów

władzy państwowej, tak, by o tym, kto sprawować będzie władzę, rzeczywiście decydowali wyborcy;

- niezawisłość sądów i ich ustawowe uprawnienia kontrolne w stosunku do innych organów powołanych do strzeżenia praworządności

i porządku publicznego;

- silny pełnią praw i swobodnie wybrany samorząd terytorialny.

Strony uznały, że takie zasady powinny określać dalszą ewolucję polityczną, i deklarują, że będą im udzielały poparcia.

Źródło: *Stanowisko w sprawie reform politycznych*, 1989 r., dostępny w internecie: okragly-stol.pl [dostęp 15.09.2020 r.].

Wskaż, jakie cele przyświecały sygnatariuszom porozumienia Okrągłego Stołu w sprawie reform politycznych.

Dla nauczyciela

Autor: Dawid Tarczyński

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Prawo a moralność

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

5) przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; analizuje, na wybranych przykładach, zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- poznaje pojęcie prawa;
- analizuje, czym są normy moralne;
- charakteryzuje różnice między prawem a moralnością;
- analizuje pojęcie polityki;
- porównuje konflikt i kompromis polityczny.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem multimedium.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie podczas burzy mózgów omawiają:

- pojęcie prawa i norm moralnych;
- różnice między prawem a moralnością;
- pojęcie polityki, konfliktu i kompromisu politycznego.

Odpowiedzi w formie mapy myśli są zapisywane na tablicy przez wybraną osobę.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel omawia pojęcia widoczne na tablicy, uzupełniając je (jeśli jest taka konieczność) o istotne cechy i skojarzenia.

2. W klasie zostaje przeprowadzona dyskusja na temat: Czy normy moralne mają pierwszeństwo przed normami prawnymi?

3. Sporządzenie notatki z lekcji z podziałem na najważniejsze informacje dotyczące:

- pojęć: prawa, moralności i różnic między nimi;
- polityki, konfliktu i kompromisu politycznego.

Faza podsumowująca

1. Rozwiązanie quizu.

2. Wykonanie ćwiczeń do multimedium (1–3).

Praca domowa:

Wykonaj ćwiczenia z modułu „Sprawdź się” (1–8).

Materiały pomocnicze:

Stanowisko w sprawie reform politycznych, 1989 r., okragly-stol.pl.

Krystian Chołaszczyński, *Afrykański model autorytaryzmu – Zimbabwe czasów Roberta Mugabe*, 30.12.2011 r., geopolityka.net.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Quiz może być wykorzystany do lekcji powtórzeniowej lub jako materiał do przygotowania prezentacji multimedialnej dotyczącej prawa i moralności.